

Udskrift af dombogen

DOM

Afsagt den 16. januar 2015 i sag nr. BS C5-1945/2010:

Avlscenter Eskegård I/S
v/Jørgen Schultz og Erik Schultz
Møllegde 9
6100 Haderslev
mod
Haderslev Kommune
Gåskærgade 26-28
6100 Haderslev

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen vedrører spørgsmålet om, hvorvidt en kommunes vilkår i to udledningstilladelser om, at der skulle etableres beplantede forsinkelsesbassiner, var sagligt begrundet, og om vilkårene i benægtende fald derfor skal udgå af tilladelserne og kommunen erstatte de afholdte udgifter til projektering af bassinerne.

Under sagen, der er anlagt den 3. november 2010, har sagsøgeren, Avlscenter Eskegård I/S v/ Jørgen Schultz og Erik Schultz, påstået sagsøgte, Haderslev Kommune, dømt til at

- 1) anerkende, at vilkår nr. 2, 3 og 7 i udledningstilladelse af 4. maj 2010 vedrørende Fjelstrup Landevej 8 er ugyldige
- 2) anerkende, at vilkår 3, 4 og 8 i udledningstilladelse af 5. maj 2010 vedrørende Møllegde 9 er ugyldige
- 3) betale kr. 40.693,75 med tillæg af procesrente fra 3. november 2010 og indtil betaling sker
- 4) anerkende, at sagsøgtes afgørelse af 30. november 2011 er ugyldig
- 5) anerkende, at øvrige vilkår i udledningstilladelse af 4. maj 2010 vedrørende Fjelstrup Landevej 8 udgår
- 6) anerkende, at øvrige vilkår i udledningstilladelse af 5. maj 2010 vedrørende Møllegde 9 udgår.

Haderslev Kommune har påstået frifindelse.

Oplysningerne i sagen

Denne dom indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a, stk. 2.

Forklaringer

Jørgen Schultz har forklaret, at han og hans bror, Jørgen Schultz, ejer Avlscenter Eskegård I/S, der producerer avlsgrise fra adresserne Fjelstrup Landevej 8 og Møllegade 9, Haderslev. De ejer 670 ha jord til det foder, der er nødvendigt for at opdrætte grisene. De har et meget opdateret produktionsanlæg og har gjort meget ud af dyrevelfærd. De var igennem en lang proces inden udvidelsen i 2010, hvor de arbejdede i miljøteknologi, der blandt andet bestod i nedkøling af gyllen, nedkøling af staldene om sommeren, og etablering af lavenergiventilation. Udvidelsen var begrundet i, at der fra 2013 ville blive stillet skærpede krav til, hvorledes drægtige søer skulle holdes, ligesom der var udsigt til, at man kunne få tilskud til investeringer i miljøteknologi, og de ville være i god tid. Der var tale om en investering til 18 mio. kr. De fik et tilskud på 450.000 kr. til gyllekøling med det formål, at reducere udledningen af kvælstof og Co2. Ansøgningen om udvidelsen blev indgivet på husdyrgodkendelse.dk den 29. juli 2009. Der var udsigt til en lang sagsbehandlingstid, men i efteråret 2009 blev de kontaktet af Rambøll, der var antaget af kommunen til at skrive en miljøgodkendelse. Tilskud til miljøteknologi skulle søges inden oktober 2010. Ved udvidelsen blev tagarealet udvidet med godt 30%, og udledningen af tagvandet var et punkt i skabelonen til miljøgodkendelsen. Kravet var ikke særlig veldefineret, og på det tidspunkt var der stort set ingen konsulenter i landet, der vidste noget om det, så de blev nødt til at spørge kommunen, der dog ikke gav mange svar. Den 7. januar 2010 deltog han i et møde på rådhuset i Vojens med deres rådgiver, Jørgen From, og teamleder ved kommunen, Karen Raagaard, og direktøren for afdelingen, Rune Larsson. Han og Jørgen From kom med et konkret forslag til tagvandsproblematikken, der bestod i at lede tagvandet igennem mergelgrave. De afleverede samtidig nogle tegninger, der illustrerede forslaget. Der var på det tidspunkt ikke indsendt en egentlig ansøgning om tilladelse til udledning af tagvandet. De fik ikke noget svar fra kommunen - hverken på mødet eller efterfølgende. Han fik tilsendt en kopi af den mail, som Jørgen From modtog fra Rune Larsson den 10. februar 2010. I mailen redegjorde kommunen for to alternativer til udledning af regnvand, det ene gående ud på, at regnvandet skulle opsamles i lukkede rør og ledes i forsinkelsesbassiner, der skulle beplantes for at reducere næringsstoffer, og det andet gående ud på, at regnvandet udledes på jord. Sidstnævnte var ikke relevant, idet jordlaget består af 30 cm. muldjord og derunder gult ler. De opfattede mailen som en besked fra kommunen om, at der skulle etableres forsinkelsesbassiner. Han antager, at det, der stod i mailen om, at udledning til eksisterende §3-beskyttede vandhuller krævede en dispensation fra naturbeskyttelsesloven, var et slags svar på deres forslag om at udlede vandet

gennem mergelgrave. De protesterede imod, at der skulle etableres forsinkelsesbassiner, for almindelig logik sagde dem, at det ville blive nogle forholdsvis store vandhuller, de skulle have gravet, og de måtte derfor antage, at det ville blive temmelig dyrt. De protesterede gennem Jørgen From, der vist nok sendte en mail til kommunen, men da det var en betingelse i miljøgodkendelsen, at der skulle foreligge en udledningstilladelse til tagvand, og da de havde tiden lidt imod sig og ikke vidste meget, bad de Christian Schädler gå i gang med at projektere forsinkelsesbassinerne. Han mener, at det var i forbindelse med den sidste høringsfase vedrørende miljøgodkendelsen, at de indsendte ansøgningen om byggetilladelse, og da de fik byggetilladelsen i maj/juni 2010 var forsinkelsesbassinerne tegnet. Bassinerne blev dog ikke etableret, for først efter at have indsendt omkring fem ansøgninger om udledningstilladelse, kendte de specifikationerne for bassinerne og kunne beregne etableringsomkostningerne og miljøeffekten, og beregningerne viste, at de slet ikke fik noget for pengene. Det gjorde miljøet heller ikke. De havde fået godkendt et forsinkelsesbassinprojekt, men der fandtes meget få specifikationer og meget lidt viden om dem. De fik rådgivning fra landboforeningen på det miljøtekniske område, og landboforeningen gik videre med forsinkelsesbassinprojektet til Landbrug & Fødevarer, som fandt det "interessant", fordi kravene afveg voldsomt fra de krav, der sædvanligvis blev stillet. Landbrug & Fødevarer mente, at der "skulle laves en sag på det", og det førte til, at retssagen blev anlagt. Eskegård stod for et arrangement den 31. januar 2011 hvor teknikere, leverandører, kommunen, byrådspolitikere og også landbrugsministeren var indbudt. De redegjorde for deres beregninger og dispositioner i forhold til miljøteknologi, og de enkelte firmaer havde mulighed for at fortælle uddybende om deres produkter. Fra kommunen deltog formanden og næstformanden for Plan og Miljø, H.P. Geil og August Kragh. Han gennemgik en masse plancher og forklarede om de forskellige miljøteknologier, og kom i den forbindelse også ind på forsinkelsesbassinerne. Han måtte fortælle, at de ikke var blevet etableret, hvilket ikke affødte kommentarer fra kommunens repræsentanter. Fotoet i bilag 13, s. 3 af udløbet i Anslet Bæk er taget den 31. marts 2011, og det ser lige sådan ud i dag. Fotoet øverst på bilagets side 2 viser udløbet fra den rørlagte del af Kobbelskov Bæk til den åbne del af bækken, og det er også taget samme dag. Stedet ser lige sådan ud i dag. Det nederste billede på samme side er taget ca. 70 meter nede ad bækken, og stedet ser nøjagtig lige sådan ud i dag. Anslet Bæks tilstand er dårlig, og det skyldes udledninger fra en fødevarer-virksomhed, der ligger lidt længere opstrøms. Kobbelskov Bæk er en rigtig fin bæk med sten i bunden. Deres udledning af overfladevand har ikke givet oversvømmelser i vandløbene. De to gårde ligger ca. 30 meter over havoverfladen, der er ikke langt ud til havet, og vandløbene har en god hældning. Han har ikke set nogen form for kommunal vedligeholdelse af vandløbene i de 17 år, han har været selvstændig landmand. Han er enig i skønsmændenes overslag over, hvad det vil koste at bygge forsinkelsesbassinerne. Han vurderer, at udgifterne til at drive bassinerne vil beløbe sig til 5% af investeringen, dvs. 30.000 kr. årligt. Betonpladsen på Møllegårde er en indkørsel til en lade, og indkørslen blev etableret i 1990/1991, for at man kunne komme

tørskoet ind i laden, og så var gulvet lavet, hvis laden skulle udvides. Det eneste, som pladsen bliver brugt til, er, at køre på, når man skal ind i laden. Den anvendes ikke til oplagsplads, som kommunen angiver i afgørelsen af 30. november 2011. Der har holdt et par maskiner inde i laden, og det er jo ikke unormalt. (Dieselolietankene) er fjernet for længe siden, på et tidspunkt efter den 8. november 2011, hvor Karen Feddersen fra kommunen var på tilsynsbesøg. Kunstgødningssprederen sviner ikke. Han var ikke forinden blevet gjort bekendt med tilsynsbesøget, og der var ikke nogen, der gav sig til kende den pågældende dag. Han modtog blot brevet af 30. november 2011. Bilag 7 er dokumentation for de udgifter, der er afholdt i forbindelse med projekteringen af forsinkelsesbassinerne. Arbejdet var nødvendigt for at få byggetilladelse men også begrundet i uvidenhed om, hvad det med forsinkelsesbassinerne gik ud på. Hvis han havde vidst, hvad han ved i dag, havde han truffet nogle andre beslutninger. Der blev ikke indsendt flere ansøgninger om udledningstilladelse end de, der ligger i sagen.

Jørgen From har forklaret, at han på Jørgen Schultzs opfordring bistod med at ansøgning om miljøgodkendelse, for gennem sit arbejde vidste han, at det godt kunne være lidt af en "hurdle" at komme igennem med sådan en. Han er uddannet agronom og har været borgmester i Christiansfeld i 13 år, så han kender lidt til den kommunale administration og hvad deraf følger. Han har i alt 350 mails vedrørende sagen. I december 2009 fik de besked fra Rambøll, som Haderslev Kommune havde engageret til at lave miljøgodkendelsen til Eskegård, om, at der skulle laves en plan for afledning af tagvand, før miljøgodkendelsen kunne laves. De havde forrygende travlt, for de havde en deadline, der hed december 2010, inden hvilket tidspunkt stalden skulle stå færdig, for at de kunne få et miljøtilskud på 400.000 kr. Han tog fat i formanden for teknisk udvalg for at se, hvor hurtigt de kunne få det igennem, og formanden tog kontakt til direktør Rune Larsson, der kontaktede vidnet på mail. De fik aftalt et møde, der blev afholdt 7. januar 2010. Foruden Rune Larsson deltog Karen Raagaard, Jørgen Schultz og vidnet. De havde forinden fået at vide af medarbejderen fra Rambøll, at der skulle ligge en afledningsplan, og de medtog et par skitser, der illustrerede, hvorledes tagvandet kunne afledes gennem nogle mergelgrave. Det var et godt møde, men der kom ikke nogen afklaring på vandafledningen. Kommunen ville "arbejde med det", og det tog godt nok lang tid. Han rykkede den 25. januar 2010 for et svar og fik at vide, at der kunne gå nogle dage. Han rykkede igen kommunen den 7. februar 2010. Efter mødet var han kommet i tanke om, at der på mødet blev sagt: "Vi bruger Haderslev-modellen" i forbindelse med regnvandsafledning, og det foranledigede ham til i en senere mail til kommunen at spørge til, hvad "Haderslev-modellen" var, og om den var politisk forhandlet. Det fik han dog ikke noget svar på. De fik et svar vedrørende vandafledningsproblematikken den 10. februar 2010, hvori kommunen opstillede to alternativer. Da nedsivning til jord ikke var aktuelt for Eskegård, var det reelt en besked fra kommunen om, at der skulle etableres forsinkelsesbassiner med beplantning til rensning af tagvandet. På mødet den 7. januar 2010 blev der slet ikke talt om forsinkelse og rensning af tagvandet. Det var

et meget åbent møde, som tog 15 - 20 minutter, og han har ikke set noget referat derfra. Afsnittet om, at der ikke skulle ske udledning til §3-områder var en lodret ordre om, at deres forslag om udledning gennem mergelgrave ikke kunne accepteres. Det andet afsnit er nok svar på hans spørgsmål til "Haderslev-modellen", og det stod jo klart, at den ikke var politisk forhandlet. Han måtte derfor konstatere, at det svar, de havde fået, vist var det, man kaldet skøn under regel. Det virkede som om, at kommunen fik rigtig travlt, for den 12. april 2010 blev "modellen" forelagt på et møde i teknisk udvalg, hvor de blev bedt om at godkende den administrative praksis. Det blev den. Han skrev den 11. eller 12. februar 2010 til formanden for teknisk udvalg Hans Peter Geil, og det var ikke pænt, det han skrev. Essensen var dog en stor klage over, at man kunne finde på at stille sådanne krav over for Eskegård. Han fik et forventet svar om, at "sådan var det jo". Det fremgår direkte af dagsordenen til mødet i teknisk udvalg, at "Haderslev-modellen" var beregnet til brug ved vandløb med bestående afløbsproblemer. Han har drevet jorden omkring Kobbelskov Bæk, som Eskegård driver nu, i 20 år, og jorden har tilhørt vidnets far siden 1944. Han kan ikke mindes, at der har været problemer med afledning til bækken.

Brian Mogensen har forklaret, at han siden 2007 har været ansat i Haderslev Kommunes afdeling Miljø og Industri, hvor han udfærdiger spildevandstilladelser. Før da havde han siden 2002 haft samme opgave i en anden kommune. Den forklaring, som han afgav i retsmødet den 1. december 2011, er fortsat dækkende. Han havde udarbejdet et hjælpebilag til det pågældende retsmøde, og bilag viser i oversigtsform Eskegårds ansøgninger om udledningstilladelse. Kommunen modtog den første ansøgning den 15. april 2010, og der var lidt forståelsesproblemer mellem ham og ansøger, hvilket afstedkom en del mailkorrespondance frem til den 3. maj 2010, hvor der lå en endelig ansøgning, dvs. en ansøgning, man kunne forstå indholdet af. Der har ikke ligget andre konkrete ansøgninger fra Eskegård om udledning af tagvand end dem, der fremgår af hjælpebilaget. Den 22. marts 2010 rykkede kommunen Eskegård for en ansøgning. Forinden havde de fået en forespørgsel fra deres direktør, Rune Larsson, der havde fået en forespørgsel fra Eskegård om, hvad der skete vedrørende udledningstilladelsen. Teamlederen for Natur og Landbrug, Karen Raagaard, svarede direktøren, så direktøren kunne svare Eskegård. Karen Raagaard skrev i sit svar af 22. marts 2010, at de endnu ingen ansøgning om spildevandstilladelse havde fået fra Eskegård, og at den skulle komme nu, da de ellers ikke kunne nå at komme i mål med sagsbehandlingen til den aftalte tid. Grunden til, at der først lå en fuldstændig forståelig ansøgning den 3. maj 2010, var, at ansøgningen og tegningerne fra Eskegård manglede en masse oplysninger. For eksempel angav man i ansøgningen, at der skulle installeres en vandbremse, men dens størrelse fremgik ikke. På tilsvarende måde var størrelsen af forsinkelsesvolumen ikke angivet. Oplysningerne kom drypvist helt frem til den 3. maj 2010. Forløbet bar præg af, at Eskegårds rådgiver, Christian Schädler, som vidnet korrigerede med, ikke rigtig vidste, hvad han havde med at gøre. Det er ikke normalt, at "det ryger sådan frem og tilbage", når kommunen beder om

yderligere oplysninger. Det var meget besværligt, og samtidig skulle det gå meget hurtigt. Ansøgninger om spildevandstilladelser behandles af samme sagsbehandler fra ende til anden, og han var den eneste sagsbehandler på ansøgningerne fra Eskegård. Han har ikke kendskab til en ansøgning fra Eskegård om afledning af tagvandet gennem mergelgrave. Der foreligger ikke en fast skitse for, hvorledes udledningstilladelser skal se ud - en "Haderslev-model". Spildevandstilladelserne bygges på Miljøstyrelsens vejledninger og de Miljøklagenævnsafgørelser, der foreligger. Derudover skal ansøgningerne overholde planloven og forskellige retningslinier, f.eks. Regionplanretningslinier, og det gjorde ansøgningen. Han vurderede også om udledningen, der blev søgt om, lå inden for Miljøstyrelsens retningslinier fra 2002 om, at udgangspunkt for denne type sager bør være, at man neddrog sit vand til 1-2 l/sek./ha. og at overløb fra bassiner ikke sker hyppigere end hvert femte år. Retningslinierne blev "stadfæstet" i en Miljøklagenævnsafgørelse fra 2005, og alle senere afgørelser henviser til afgørelsen fra 2005. Ansøgningen overholdt fint retningslinierne, og derfor har han ikke foretaget noget nærmere skøn desangående. Det er ansøger, der skal lave beregningerne, og i ansøgningen fra Eskegård havde man anvendt et anerkendt beregningsprogram. Han foretog en efterberegning på næringsstofbelastningen ved udledningerne, og efter normtallene var belastningen mindre *efter* etablering af det ansøgte end *før*. Ansøgningen overholdt derfor retningslinierne i regionplanen, og da belastningen var mindre *efter* end *før*, vurderede han, at det ansøgte ikke ville belaste Natura2000 og RAMSAR områderne i negativ retning. Kravene i Habitatdirektivet var derfor også overholdt. Han så derfor ingen grund til at foretage nærmere undersøgelser, og udledningstilladelsen blev givet, uden at han efterprøvede beregningerne i ansøgningen eller besigtigede ejendommene eller de vandløb, vandet skulle udledes til. Da der var tale om en ansøgning, foretog han heller ikke nogen proportionalitetsvurdering. Forsinkelsesbassinerne var efter hans vurdering noget overdimensionerede, men det var jo rådgivers valg. Det var et problem under sagsbehandlingen, at Christian Schädler ikke gav noget svar på, hvad betonpladsen på Møllegde 9 skulle bruges til, og tilladelsen vedrørende denne ejendom kom derfor til at indeholde et forbud mod, at der blev afledt overfladevand fra pladsen til forsinkelsesbassinet. Efterfølgende udførte en medarbejder tilsyn med pladsen, og vedkommende vurderede, at der var tale om en oplagsplads, hvorfra der ikke blev afledt rent vand. Han er ikke klar over, om medarbejderen sendte en kopi af tilsynsrapporten til ejeren af ejendommen. En nabo til Møllegde 9 fik en udledningstilladelse på lignende vilkår for fire år siden, og ham bekendt er vilkårene opfyldt.

Skønsmændene Jørgen Krogsgaard Jensen og Jan Kirchner har forklaret, at de vedstår deres skønserklæringer af 24. februar 2014 og 10. oktober 2014, herunder besvarelsen af spørgsmål 1 i første erklæring og spørgsmål 2 i den anden erklæring om, at afledningen af tagvand fra anlæggene sker på en miljømæssig forsvarlig måde, idet rørene er dimensioneret korrekt. De vedstår endvidere besvarelsen af spørgsmål 12 i den første erklæring om, at der ikke er behov for yderligere neddrogning af hensyn til den eksisterende flora og

fauna. Floraen så naturlig ud, da de besøgte udløbene i september 2013. Udløbet i Anslet Bæk så ud som på fotoet fra 31. marts 2011, idet der muligvis var lidt mindre vand i vandløbet ved deres besigtigelse, men det var også efter en længere tør periode. Udløbet i Kobbelskov Bæk så i store træk ud som på fotoet fra 31. marts 2011, men røret var måske en smule mere tilgroet ved besigtigelsen. Bunden af bækken bestod af sten og grus. Der kan muligvis ske udskylning af fauna på det første stykke af bækken, hvis der kommer rigtig store skybrud, men det udlignes længere nede ad bækken på grund af terrænet. Da der ikke er noget at rekruttere fra højere oppe ad vandløbet, kan det være mere forarmet oppe i toppen. Så længe vandløbene er rørlagte, som i en del af Kobbelskov Bæk, hvorfra tagvandet fra Fjelstrup Landevej 8 afledes, sker der ikke skader på brinker. En større rørdimension medfører, at vandet løber langsommere, men en forskel mellem 25 cm og 35 cm har ikke nogen nævneværdig betydning. Der er i begge tilfælde tale om små rør. Det afgørende for effekten på faunaen vil være vandløbets dimension, der hvor vandet løber ud af røret. De så ikke tegn på hydrauliske problemer ved nogen af bækkene, heller ikke Knud Bæk, som begge vandløb har udløb til. Til besvarelsen af spørgsmål 3 i den første erklæring havde de et firma ude med en prøveudtager, der blev sat ned i samlebrønden. Man målte de opløste uorganiske næringsstofkomponenter, som er dem, der direkte er tilgængelige for planter til optagelse fra vandet. I svaret på spørgsmålet er der redegjort for, hvorledes mængden af afstrømmende kvælstof og fosfor fra tagfladerne er beregnet. Det er korrekt, at regnvandsbassinerne ville tilbageholde forskellen mellem 53,6 og 32,1 kg N/år og forskellen mellem 7 og 2,1 kg P/år. Vedrørende miljøpåvirkningen på vandløbene er det vurderingen, at man ved udledning fra tagarealerne vil kunne holde en faunaklasse 5 i Kobbelskov Bæk og en faunaklasse 3, måske 4, i Anslet Bæk, og at der ikke vil være nogen målelig effekt, når vandet når ned i Knud Bæk. Iltindholdet i vandet reduceres ved en BI5 på 10 mg, men som det fremgår af besvarelsen af spørgsmål 8 i den første erklæring, vil der kun være tale om en yderst begrænset lokal påvirkning i den første del af vandløbene, idet der er en god afstrømning i vandløbene og dermed gode genilttningsforhold. Det vil kræve flere beregninger at fastslå vandskiftet i Avnø Vig. Vandskiftet har betydning ved vurderingen af, hvilken effekt de udledte næringsstoffer fra tagarealerne har på miljøtilstanden i Avnø Vig. Henset til den samlede udledning fra oplandet til vigen vurderes imidlertid, at bidraget fra tagfladerne ikke vil påvirke vigen væsentlig. Når målsætningen er at reducere den organiske belastning, så bidrager afledningen fra tagfladerne ikke hertil. Langt størstedelen af de iltforbrugende stoffer vil være omsat, inden vandet når Avnø Vig, og tilløbet af organisk stof vil formentlig ikke kunne registreres. Ved estimatet over den samlede effekt på vandløbene og den første væsentlige slutrecipient, Avnø Vig, er der set på, hvad der er af transport ud af arealer af samme type som arealerne omkring Eskegård, idet der ikke forelå specifikke oplysninger om de enkelte andre udledninger i det pågældende opland. Skønsmændene havde ikke således ikke kendskab til, at der ligger en pølsefabrik i nærheden af Eskegård. Estimatet er derfor foretaget ud fra, hvor meget der normalt vil blive udledt pr. hektar fra et sammensat opland

af samme bonitet som oplandet omkring Eskegård. Skulle der senere tilkomme flere udledninger af samme karakter som fra Eskegård, vil det selvfølgelig summere op. Svarene i skønserklæringerne vedrørende de hydrauliske problemer er baseret på forholdene på stedet, således som skønsmændene har set dem. Skønsmændene er bekendt med Miljøstyrelsens retningslinier for udledning af overfladevand fra 2002, blandt andet fra opgaver med at dimensionere bassiner for kommuner og vejafdelinger, der af amterne blev mødt med de i retningslinierne beskrevne krav til neddrosling og overløb. Det er ikke sådan, at kravene ikke er relevante i denne sag, men de har ikke haft indflydelse på svarene. Svarene er alene baseret på, hvad skønsmændene kunne måle af koncentrationer i det vand, der blev udledt fra Eskegård, og vurderingen af, om koncentrationerne havde nogen negativ effekt ude i recipienterne. Kravene er opstillet for at beskytte de hydrauliske forhold i vandløbene generelt. Det er vurderingen, at den forøgede mængde kvælstof, der forventes at være i udledningen fra Eskegård, hvis der ikke etableres forsinkelsesbassiner, hovedsagelig vil stamme fra luftafkast, der afsættes på tagfladerne og skylles af og ud i vandløbene.

overfladevand

Parternes synspunkter

Eskegård har i påstandsdokument af 12. november 2014 anført følgende:

"Overordnet er det sagsøgers synspunkt, at Haderslev Kommune har truffet en skabelon-afgørelse, men ikke vurderet sagens omstændigheder, således at den trufne afgørelse medfører udgifter, som står i et meget markant misforhold til de fordele, der kan opnås ved afgørelsen.

Haderslev Kommunes skabelon har ikke hjemmel i det regelværk, som Miljøministeriet har udarbejdet vedrørende landbrugsvirksomheder og vedrørende vandløb. Skabelonen er kommunens egen ide.

At forlange forsinkelsesbassiner ved udledning af tagvand fra landbrugsvirksomheder er en helt særegen og ny idé. Som det fremgår af denne konkrete sag, fører det til helt uforholdsmæssige udgifter.

Haderslev Kommune har ved sine afgørelser ikke sat sig ind i de konkrete forhold i sagen, men sat sit skøn under en selvopfundne regel.

Til de enkelte elementer i sagen er sagsøgernes synspunkter følgende:

Krav eller ansøgning

De krav, der stilles af Haderslev Kommune, er specificeret i sagens bilag 1 (Fjelstrup Landevej 8) og bilag 2 (Møllegårde 9). Det er krav om både neddrosling af vandføringen og om rensning af tagvandet i forsinkelsesbassiner.

Korrespondancen i sagen om udformningen af forsinkelsesbassiner er et re-

sultat af det generelle krav fra Haderslev Kommune, som fremgår af sagens bilag 12. Med sagens bilag 12 bekræfter Haderslev Kommune det, som var resultatet af et møde den 7. januar 2010 mellem repræsentanter for kommunen og Eskegård (Jørgen Schultz og Jørgen From).

Forsinkelsesbassinerne er ikke udført, da sagsøger senere blev klar over, at kommunens krav måtte være uhjemlede. De oplysninger, der nu foreligger i sagen, særlig i forbindelse med gennemførelsen af syn og skøn, er således baseret på den situation, at tagvandet fra de to anlæg udledes uden forsinkelsesbassiner.

Kravet om neddrosling af vandføringen

Kravet om neddrosling af vandføringen til 2 l/s findes i vilkår 2 og 3 for Fjelstrup Landevej 8 og i vilkår 3 og 4 for Møllegde 9. Dette kræver det ene element i Haderslev Kommunes skabelon.

Haderslev Kommune påberåber sig Miljøstyrelsens skrivelse af 10. april 2002 til amterne. Denne handler imidlertid om udledning til "vandløb med hydrauliske problemer". Vandløb med hydrauliske problemer er vandløb med ringe fald, som har vanskeligt ved hurtigt at bortlede større regnmængder, således at en overbelastning medfører oversvømmelse af f.eks. landmændenes marker langs vandløbene.

Kobbelskov Bæk og Anslet Bæk er ikke vandløb med hydrauliske problemer. Hverken Kobbelskov Bæk (ved Fjelstrup Landevej 8) eller Anslet Bæk (ved Møllegde 9) har påført bredejere oversvømmelser eller i øvrigt taget skade af de aktuelle vandføringer siden 2010, heller ikke under kraftigt regnvejr. Skønsrapporten af 24. februar 2014 (Skøn I) giver da også i svar 12, 13 og E klart udtryk for, at der ikke er behov for den neddrosling, som Haderslev Kommune kræver. Bilag 14 giver tal, som viser, at de to vandløb har et godt fald.

Sagsøger skal gøre opmærksom på, at Miljøstyrelsen taler om 2 l/s pr. ha, og at hidtidig praksis drejer sig om regnvand eller opspædet spildevand fra store arealer. Holbæk-sagen (bilag AJ) handler således om vejvand fra 27 ha, altså 54 l/s i alt, som udledes til et meget lille vandløb med hydrauliske problemer. Bilagene X, Y og Z handler om udledninger fra kloakforsyningsanlæg med hhv. 65 l/s, 100 l/s og 50 l/s til vandløb med hydrauliske problemer. I disse sager er der bredejere som klager.

I den aktuelle sag sker udledningen af tagvand til Anslet Bæk fra ca. 1 ha og til Kobbelskov Bæk fra ca. ½ ha. Den aktuelle sag er således ikke sammenlignelig med de påberåbte fortilfælde.

Kravet om rensning for kvælstof og fosfor

*Haderslev kommune
syn og skøn
land og vand*

Der er i vilkår 7 for Fjelstrup Landevej 8 og vilkår 8 for Møllegade 9 stillet vilkår om en nærmere beskrevet rensning for kvælstof og fosfor i tagvandet fra de to anlæg. Dette er det andet element i Haderslev Kommunes skabelon.

Ved Skøn I svar 3 har skønsmændene foretaget målinger af tagvandets indhold af forurenende stoffer, således at de har kunnet beregne, hvad der udledes, og hvad der kan renses væk. For de to anlæg tilsammen kan man regne med en årlig udledning uden rensning på 53,6 kg total-N og på 7,0 kg total-P. Skønsmændene har i det pågældende svar foretaget beregninger for det tagareal, som fremgår af udledningstilladelserne. Udenomsarealerne er befæstet med grus.

Ved Skøn I svar 4 har skønsmændene beregnet udledningen, hvis der etableres de af kommunen krævede forsinkelsesbassiner. Udledningen vil i så fald komme ned på hhv. 32,1 kg total-N og 2,1 kg total-P. Eller sagt på en anden måde: Forsinkelsesbassinerne vil bortrense hhv. 21,5 kg total-N og 4,9 kg total-P.

Skønsmændene har behandlet de miljømæssige virkninger af udledningen af kvælstof (nitrat) og fosfor bl.a. i Skøn I svar 8. De vurderer, at de målte nitratniveauer ikke har målelig effekt i de to vandløb, og at de målte fosforniveauer normalt ikke vil give anledning til væsentlige effekter i vandløb. De anfører i Skøn I svar 8, 9, 10, 14 og 15, at tagvandet ikke vil hindre vandløbene i at overholde den målsatte tilstand.

Vandløbene udmunder i Avnø Vig. Skønsmændene oplyser i Skøn I svar 8, at der er en samlet årlig tilførsel af kvælstof til Avnø Vig på 117 tons og af fosfor på 900-2250 kg. De forventer derfor ikke, at bidraget fra tagvandet vil påvirke Avnø Vig væsentligt.

I øvrigt er der ikke noget krav i de omstridte vilkår vedrørende iltforbrugende stoffer, og Eskegårds tagvand bidrager da heller ikke med iltforbrugende stoffer til Avnø Vig.

Proportionalitet

De mængder af kvælstof og fosfor, som udledes med tagvandet fra Eskegårds to anlæg, er meget beskedne i miljømæssig sammenhæng. Med en udgift til forsinkelsesbassiner på 665.000 kr. + moms kan man opnå at bortrense 21,5 kg kvælstof og 4,9 kg fosfor. Fordeler man investeringen med 50% til hver af de to stoffer, når man til, at rensningen koster ca. 15.000 kr. pr. kg kvælstof og ca. 65.000 kr. pr. kg fosfor.

Krav om investeringer pr. kg i den størrelsesorden for at bortrense kvælstof og fosfor er ikke set tidligere i kendt dansk miljøpraksis.

De anførte beløb ligger ekstremt højt over de beløb, som virksomheder beta-

*Det kommunale
stoff fra
Lager fra*

ler for at få rensset spildevand med særlig stort indhold af kvælstof og fosfor på rensesanlæg, jf. bilag 15, og over den beløbsgrænse, som Miljøstyrelsen anvender ved krav om rensning for ammoniakudledning til luften fra produktion af slagtesvin, jf. bilag 16.

Haderslev Kommune vil sætte en ny standard for rensningskrav over for kvælstof og fosfor. Hvis denne nye standard anvendes på enhver udledning af kvælstof og fosfor, vil omkostningerne for virksomhederne og samfundet blive ustyrlige.

Til påstand 3

Beløbet udgør, jf. sagens bilag 7, sagsøgers udgifter til projektering af to forsinkelsesbassiner. Sagsøger anser dette for en unødvendig udgift, som er foranlediget af sagsøgttes overfladiske - og efter sagsøgers opfattelse ugyldige - krav om etablering af forsinkelsesbassiner.

Til påstand 4

Sagsøger anser ikke afgørelsen af 30. november 2011, der har afløst det oprindelige vilkår 2 i tilladelsen vedrørende Møllegade 9, som rigtig. Der udledes kun almindeligt regnvand fra betonpladsen, og det indeholder ikke særligt forurenende stoffer. Betonpladsen er oprindelig anlagt som indkørsel til et maskinhus. Den er ikke fjernet efter, at maskinhusets anvendelse er ændret. Men den anvendes ikke til oplag.

Til påstand 5 og 6

Hvis sagsøger får medhold i påstand 1 og 2, giver de øvrige vilkår ikke mening og bør som en konsekvens udgå, således at der herefter består en udledningstilladelse uden særlige vilkår. Sagsøger mener, at det var, hvad man kunne have forventet ved en normal behandling af deres ansøgning om udledning af tagvand."

Haderslev Kommune har i påstandsdokument af 12. november 2014 anført følgende:

"Overordnet gøres gældende

at de truffne afgørelser er gyldige, idet de forholder sig konkret til de modtagne ansøgninger, er fyldestgørende begrundet og i øvrigt ikke lider af forvaltningsretlige fejl bortset fra bilag C (= tillige bilag 2), der manglede færdiggørelse af sagsbehandlingen vedrørende "vilkår 2"

at vilkår 2 i bilag C (og bilag 2) er færdigbehandlet korrekt i afgørelsen af 30/11 2011, bilag AA, hvorved resultatet af den samlede sagsbehandling vedr. Møllegade 9 er uden fejl, der kan medføre ugyldighed

at det påståede omkostningsbeløb er uhjemlet, ubegrundet og uden proportionalitet med relevant arbejde i sagen, der ikke fordrede sagkyndig bistand. Ex tuto bestrides eventuelt erstatningsansvar

Tilladelsen i bilag B er udstedt i overensstemmelse med det ansøgte, jfr. det som bilag A påberåbte ansøgningsmateriale af 3. Maj 2010 fra sagsøgers rådgiver, Bygnings-og maskinkontoret, Åbenrå, afdeling af Sønderjysk Landboforening.

Tilladelsen i bilag C er udstedt i overensstemmelse med det ansøgte, jfr. det som bilag A påberåbte ansøgningsmateriale af 3. Maj 2010 fra sagsøgers rådgiver, som sagsøgte har forholdt sig til, idet der dog særligt vedr. vilkår 2 har været tale om en fejlfortolkning af sagsøgers ansøgningsmateriale, som der blev rettet op på med afgørelsen af 30/11 2011, bilag AA. Fejlfortolkningen skete som følge af manglende svar fra sagsøgers rådgiver på de af sagsøgte stillede spørgsmål om påtænkt anvendelse af den omhandlede betonplads og kan ikke lastes sagsøgte.

Sagsøger havde krav på og sagsøgte havde pligt til at forholde sig til sagsøgers ansøgningsmateriale, men det var sagsøgers risiko, om der måtte være fejlagtige angivelser i ansøgningsmaterialet. Opmærksomheden henledes på, at sagsøgers ansøgninger fremkom i overensstemmelse med de som bilag 10 - 11 påberåbte Miljøgodkendelser, der er upåankede og bindende.

I det omfang sagsøgte imødekom sagsøgers ansøgninger, skulle der ikke ske begrundelse. Sagsøgte gør i forhold til begge tilladelser gældende, at der skete behørig begrundelse, herunder med hensyntagen til afgørelsen af 30/11 2011 i bilag AA, der ikke er påklaget og således bindende.

I det omfang, sagsøgte efterkom sagsøgers ansøgninger er sagsøgers anbringender om proportionalitet irrelevante, ligesom det foretagne syn og skøn, der fuldt ud bør bekostes af sagsøger.

Det bestrides fortsat i forhold til stævningen, at sagsøgte skulle have været uberettiget til at stille krav til rensning af overfladevand. Sagsøgers henvisning i så henseende til Bek. 1669/2006 er uforståelig, hvorved opmærksomheden bl.a. henledes på Bekendtgørelsens titel, der ikke indeholder begrænsning i forhold til den almindeligt gældende forståelse af "spildevand". Formålet med de gældende regelsæt er netop generelt at undgå forurening, uanset om en sådan måtte true fra overfladevand eller andre kilder, jfr. herved tillige Bek. 1448 af 11/12 2007. Det bestrides herved tillige, at der fra den i bilag AA omtalte betonplads alene afledes ikke-forurennet regnvand.

Sagsøgte foretog konkrete vurderinger af de faktiske forhold, hvilket skønsmændene bekræfter, og derud fra udstedte de fremlagte afgørelser, der

i øvrigt opfyldte alle relevante proportionalitetskrav selv uden hensyntagen til det anførte om imødekommelse af sagsøgers egne ønsker i ansøgningsmaterialet. Herved bestrides det, at sagsøgte har skullet tillægge de af sagsøger anførte omkostninger den af sagsøger påståede betydning, ligesom det bemærkes, at sagsøger ikke forud for sagsanlægget har rejst indsigelser overfor sagsøgte og givet oplysning om de nu påberåbte omkostninger. Sagsøger har først ved mail af den 6. ds. - på gentagen foranledning fra undertegnede - forholdt sig til afgørelsen af 30/11 2011 i bilag AA og altså ikke tidligere bestridt afgørelsen eller rejst indsigelser imod den.

Det gøres desuden gældende, at sagsøgte ved proportionalitetsvurderinger også skal overholde almindeligt gældende lighedsbetragtninger, jfr. herved bilagene T, U og V, samt dagældende forskrifter i bilagene P, Ø, AE, AI og AJ, jfr. AK inkl. Natura2000-regelsættene. At sagsøgtes tilladelser har overholdt de af sagsøger påberåbte proportionalitetskrav fremgår desuden ved en sammenligning med bilagene AM - AX, jfr. bilag AL. Opmærksomheden henledes endvidere på afgørelsen i MAD 2011.755.

Under sagens forberedelse har undertegnede opfordret sagsøger til at fremsende fornyede ansøgninger for det tilfælde, at sagsøger måtte have fortrudt indholdet af sagsøgers tidligere ansøgning og sagsøgtes forståelse deraf, jfr. bilagene B - C, men heller ikke dét, har sagsøger forholdt sig til. ?

Sagsøgtes sagsbehandling fremgår af de påberåbte bilag B - O + T, U og Å, hvoraf yderligere fremgår, at sagsøgers rådgiver har været del af den stadige proces med udveksling af oplysninger på sagsøgers vegne. Sagsøgte har ikke haft pligt til at rådgive sagsøger og påtage sig ansvar derfor - det var derimod opgaven for sagsøgers professionelle rådgiver. ?

De i bilagene 13 - 14 medtagne oplysninger kan ikke tillægges betydning, da de er ensidigt indhentet/sorteret og burde have været forelagt under syn - og skønsforretningen.

Særligt vedrørende den nedlagte betalingspåstand gøres gældende, at sagsøger ikke har anført anbringender til støtte derfor og at det pågældende krav strider imod oplysningerne fra den involverede medarbejder hos sagsøgers rådgivningsfirma til sagsøgte om, at vedkommende anså sagen som et "udviklingsprojekt" for vedkommende, der ikke tidligere havde beskæftiget sig med tilsvarende. Endvidere bestrides i enhver henseende ansvarsgrundlag, årsagssammenhæng og adækvans samt størrelsen af kravet."

Parterne har i det væsentligste procederet i overensstemmelse hermed.

Rettens begrundelse og afgørelse

Miljømedarbejder Brian Mogensen fra Haderslev Kommune, Miljø og Industri, har som den eneste ved Haderslev Kommune behandlet Eskegårds ansøgninger om tilladelse til udledning af overfladevand fra sine to ejendomme beliggende Fjelstrup Landevej 8 og Møllegade 9. Ifølge Brian Mogensen modtog kommunen ansøgningerne den 15. april 2010, men først den 3. maj 2010 forelå der fuldt oplyste ansøgninger, som kommunen kunne behandle. I den mellemliggende periode indsendte Eskegårds rådgiver, Christian Schädler, ad flere omgange og på Brian Mogensens foranledning de nødvendige og manglende oplysninger til ansøgningerne. Ansøgningerne indebar blandt andet, at overfladevandet skulle ledes gennem forsinkelsesbassiner, og de manglende oplysninger vedrørte i det væsentligste disse bassiner.

Forinden ansøgningernes indgivelse havde der den 7. januar 2010 været afholdt et møde mellem repræsentanter for både Eskegård og kommunen, hvor spørgsmålet om udledning af overfladevand fra ejendommene blev drøftet, og hvor Eskegårds repræsentanter foreslog, at vandet blev udledt gennem mergelgrave. I en mail af 10. februar 2010 fra direktør Rune Larsson, Haderslev Kommune, til Eskegård skrev teamleder Karen Raagaard: "*Vi har haft lejlighed til en nærmere drøftelse af de problemstillinger som er rejst på mødet med jer om udledning af opsamlet regnvand fra Jeres ejendom Eskegård I/S.*

Vi kan pege på to alternative løsninger, for udledning af regnvandet, som vi nedenfor vil begrunde.

Udgangspunktet er at der altid vil blive foretaget en konkret vurdering i den enkelte sag!!..."

Herefter gennemgik Karen Raagaard i mailen de to løsninger, der bestod i enten at lede vandet gennem beplantede forsinkelsesbassiner til recipient eller at lede vandet til bassin, hvorfra det kunne nedsive i jorden.

Efter det oplyste var der ikke yderligere korrespondance mellem Eskegård og kommunen vedrørende udledningsproblematikken, før ansøgningerne blev indgivet.

Herefter, og efter forklaringen fra Brian Mogensen anse det for godtgjort, at udledningstilladelserne af 4. og 5. maj 2010 blev meddelt i overensstemmelse med det ansøgte, der ifølge miljømedarbejderen levede op til de miljømæssige hensyn, udledningerne betingede. Af samme grund kan det ikke lægges kommunen til last, at man ikke forud for, at tilladelserne blev meddelt, besigtigede ejendommene og disses opland og foranstaltede undersøgelser og beregninger vedrørende udledningernes effekt på de relevante recipienter - svarende til det arbejde, skønsmændene har udført - samt beregnet, om der var proportionalitet mellem den økonomiske investering og miljøgevinsten. Da vilkår 2 i tilladelsen vedrørende Møllegade 9 efter kommunens afgørelse af 30. november 2011 må anses for både saglig og velbegrunder, tages kommunens frifindelsespåstand derfor til følge.

Sagsomkostninger fastsættes til i alt 265.181,63 kr. Beløbet omfatter

127.306,25 kr. til afholdte udgifter til syn og skøn, 375,38 kr. til afholdte udgifter til vidneførsel og 137.500 kr. inkl. moms til udgifter til advokatbistand. Sidstnævnte beløb er fastsat skønsmæssigt under hensyn til en sagsgenstand på knap 875.000 kr., sagens karakter, omfang og betydning. I forhold til sagens omfang bemærkes, at sagen har verseret siden november 2010, og at der under sagens forberedelse har været mundtlig procedure med vidneførsel om nødvendigheden af syn og skøn, og at der er indhentet to skønserklæringer til brug for sagen.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Haderslev Kommune, frifindes.

Sagsøgeren, Avlscenter Eskegård I/S, skal inden 14 dage betale 265.181,63 kr. i sagsomkostninger til Haderslev Kommune. Beløbet forrentes efter rentelovens § 8 a.

Henriette Frölich
dommer

/jan

Udskriftens rigtighed bekræftes.
Retten i Sønderborg, den 19. januar 2015.

Janne Stokbæk, kontorfuldmægtig